גיליון
עומק הפשט
בירורי הלכה ופסקי דין אקטואלים, מפי גדולי ופוסקי הדור שליט"א

הילכתא
לדעת לחיות כהלכה

גיליון מס' 411

בס"ד, יום ג' פרשת נח, ב' חשון תשפ"ד

נושא הגיליון

'ברכת סלט פירות'

מברך על העיקר ופוטר את הטפלה

הקדמה: בסייעתא דשמיא אנחנו עומדים בפתח סדרת גיליונות בנושא ברכת הנהנין. בשיחה עם תלמידי חכמים הבקיאים בענייני ברכות, התברר שאחד הנושאים שמעורר הכי הרבה שאלות הלכתיות, הוא הנושא של ברכה על תערובת של כמה מאכלים, גם כאשר כבר יודעים מה הברכה של כל מרכיב שבתערובת לחוד, עדיין צריך לברר מה הדין כאשר מעורבים כמה מינים יחד.

בגיליון הנוכחי יתבאר הדין, כאשר אוכל סלט פירות חי של תערובת פרי העץ ופרי האדמה, מה מברכים עליו ומדוע? פירוט החילוקים במקרים הבאים, חתיכות גדולות / קטנות, רוב של סוג אחד פרי העץ, רוב של כמה סוגי פרי העץ, רוב ניכר לעומת רוב של 51%, קצפת מכסה את התערובת?

שאלות דומות יש לגבי עוד מיני מאכלים, כמו לגבי 'ברכת מאכל הסושי' שהתבאר דינו בגיליון 289. והרבה דברים משם נוגעים גם לכאן, ניתן להשיג את הגיליון במערכת הילכתא.

1. עיקר פוטר את הטפילה

שני מאכלים: היסוד של השאלה תלוי בדין ברכה

אַחֵינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל הַנְּתוּנִים בַּצָּרָה וּבַשִּׁבְיָה הָעוֹמְדִים בֵּין בַּיָּם וּבֵין בַּיַּבָּשָׁה, הַמָּקוֹם יְרַחֵם עֲלֵיהֶם וְיוֹצִיאֵם מִצָּרָה לִרְוָחָה, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה, וּמִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה, הַשְּׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב וְנֹאמַר אָמֵן.

דבר העורך

עֵת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב

עם עלות השחר של שמחת תורה תשפ"ד פרצה המלחמה הנוראה בארץ הקודש במתקפת פתע על ידי מחבלים ישמעאלים אכזריים צמאי דם, המלחמה גבתה כבר יותר מ-1300 הרוגים, 3,400 פצועים, 200 חטופים. מימי השואה לא נהרגו כל כך הרבה יהודים ביום אחד, במיתות משונות על ידי חיות טרף בדמות אדם. ויש עדיין סכנה גדולה בארץ הקודש השם ירחם.

באמת אין לנו השגה בחשבונות שמים, והשכל הקטן שלנו אינו מסוגל להבין סודות רזי עולם, אולם צריך להיות ברור אצלנו י"ג עיקרי האמונה.

העיקר הראשון: אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הוּא בּוֹרֵא וּמַנְהִיג לְכָל הַבְּרוּאִים, וְהוּא לְבַדּוֹ עָשָׂה וְעוֹשֶׂה וְיַעֲשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים. הקב"ה בורא ומנהיג וכל מה שנעשה בעולם מהדבר הפעוט ביותר ועד הדבר הגדול ביותר, הכל ה' עושה.

העיקר האחד עשר: אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ גּוֹמֵל טוֹב לְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו וּמַעֲנִישׁ לְעוֹבְרֵי מִצְוֹתָיו. כאשר יש מלחמה בעולם, הוא מעשה הקב"ה על פי חשבון מדוקדק באופן המועיל ביותר, שיהיה גמול טוב לשומרי מצוותיו ועונש לעוברי מצוותיו.

באותו היום הקדוש של שמחת תורה, קראנו בתורה בפרשת וזאת הברכה, שמשה עלה אל הר נבו לראות את ארץ ישראל, וכתוב **בפסוק** (דברים פרק לד פסוקים א ב) וַיַּרְאֵהוּ ד' אֶת כָּל הָאָרֶץ אֶת הַגִּלְעָד עַד דָּן: וְאֵת כָּל נַפְתָּלִי וְאֶת אֶרֶץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְאֵת כָּל אֶרֶץ יְהוּדָה עַד הַיָּם הָאַחֲרוֹן: ופירש **רש"י** אֶת כָּל הָאָרֶץ - הראהו את כל ארץ ישראל בשלותה והמציקין העתידים להיות מציקין לה. עַד הַיָּם הָאַחֲרוֹן - אל תקרי הים האחרון אלא היום האחרון, הראהו הקדוש ברוך הוא כל המאורעות שעתידין לארע לישראל עד שיחיו המתים.

הרי שהכל רשום מראש, ומשה רבינו כבר ידע לפני אלפי שנים את כל צרות ישראל, כולל את הגזירה שביום שמחת תורה תשפ"ד יארע האסון הנורא.

נסיים בתפילה על הפצועים, שהקב"ה ישלח להם רפואה שלימה רפואת הנפש ורפואת הגוף. על החטופים שישובו בשלום במהרה לגבולם. יתן ד' מנוחה ושמחה לכל בית ישראל, ולא ישמע שוד ושבר בגבולינו, ונזכה לגאולת עולמים במהרה בימינו אמן.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

של מאכל המורכב מעיקר וטפל, שמפורש הכלל **במשנה** (ברכות דף מד.) ונפסק **ברמב"ם** (הלכות ברכות פרק ג הלכה ה ו ז) **ובשו"ע** (סימן ריב סעיף א) זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה, מברך על העיקר ופוטר את הטפלה, הן בברכה ראשונה והן בברכה אחרונה (שו"ע שם). ולכן אם הביאו לפניו מליח תחילה ופת עמו, מברך על המליח ופוטר את הפת, שהפת טפלה לו. ומבואר **בתוספות** (ד"ה באוכלי פירות) שאם לא היה הטפל לפניו בשעת הברכה, ולא היתה דעתו עליו אינו נפטר בברכת העיקר.

תערובת: מבואר **ברמב"ם ובשו"ע** (שם) שהדין של עיקר וטפל, נאמר בין בנאכל לחוד ובין בתערובת. מקור הדין של עיקר וטפל שנאכל כל מאכל לחוד, מופיע במשנה באופן של פת ומליח. והמקור לעיקר וטפל בתערובת, ציין **בביאור הגר"א** (סימן ריב) לשני מקורות: א. דברי **הגמ'** (ברכות דף לו:) לגבי תערובת של כמה מינים, 'כל שיש בו אחד מחמשת המינים' ברכתו מזונות. כלומר, שהקמח הוא העיקר ומברכים עליו מזונות, ופוטרים את השאר, והכלל של 'כל שיש בו' הוא מדין טפל. ב. דברי **הגמ'** (שם) לגבי האי הימלתא דאתיא מבי הנדואי, כלומר תערובת של תבלינים עם דבש, ברכתו האדמה, כי הדבש טפל לעיקר התערובת.

מאכל אחד: במאכל שנוצר מכמה מאכלים ביחד, ונהיה ממנו מציאות חדשה, מברך רק ברכה אחת על השם החדש של המאכל שקיים כעת, מדין עיקר וטפל. דוגמא לדבר, לחם המכיל קמח ביצים ומים וכו', מברך עליו 'המוציא' משום שחמשת המינים הם העיקר, וכן כל מאכל שיש בו תבלינים, כיון שאין מציאות של אכילת תבלינים לבד אלא כ'אוכל מתובל', לכן הברכה על עיקר המאכל פוטרת מדין טפל גם את התבלינים (שו"ע סימן רד סעיף יב).

2. כללי עיקר וטפל

יש כמה אופנים של עיקר וטפל, כשאוכל ביחד מאכלים עם ברכות שונות, ויחולק להלן ל-3 סוגים, כפי שהגדירם בספר **וזאת הברכה** (פרק יא).

טפל המשמש: האופן הראשון, כשמטרת הטפל לתקן את העיקר, ומשמש ומכשיר את המאכל העיקרי לאכילה, כמו באופן של המשנה שמברך על המליח ופוטר את הפת, כי מטרת הפת רק כדי שיוכל לאכול את המליח, ופוטר אפילו כשאינו נאכל ביחד, כי אין לאדם ענין בטעם של הטפל (משנ"ב סימן ריב ס"ק ג), והטפל לא בא להכשיר ולתקן את המאכל, אלא את גרונו של האדם האוכל, וכלשון **הרא"ה** (ברכות דף לז. ד"ה תני גבי, הובא בשער הציון סימן ריב ס"ק ד) "שאינם באים אלא להכשיר את פיו", ולכן אפילו מאכל חשוב כפת נעשה טפל.

טפל המלפת: האופן השני, כשהטפל הוא מאכל חשוב ורוצה בטעמו, אלא שהמטרה היא בעיקר להטעים מאכל אחר שנאכל יחד איתו, ולכן נחשב טפל רק כאשר נאכל ביחד, כי בא ללפת מאכל אחר. ואפילו כאשר הטפל הוא הרוב, כמו 'שקד מסוכר' שמברך על השקד ופוטר את הסוכר, שמטרתו להטעים את השקד (משנ"ב סימן רד ס"ק נא, סימן ריב ס"ק א). ואפילו נתבשלו ביחד מברך על העיקר, למרות שהוא מועט (שו"ע הגר"ז סימן רד סעיף יז).

תערובת שני עיקרים: האופן השלישי, כשיש בתערובת שני מאכלים שחפץ באכילת שניהם ושניהם עיקרים אצלו ואין ניכר כל מין לעצמו כמו מאפה ותבשיל, ובעצם היה צריך לברך על שניהם שתי ברכות, ואם יפרידם ויאכלם בנפרד יצטרך לברך שתי ברכות, אבל כאשר אוכלם כאחד אי אפשר לברך שתי ברכות על אכילה אחת, ולכן מוכרע הברכה של אחד על פני חבירו מכח דין רוב, שהרוב נהפך לעיקר ופוטר את המיעוט הטפל למרות ששניהם עיקריים וחשובים.

אבל אם מין אחד חשוב מחבירו, או שהוא אחד מחמשת המינים שנחשב לעיקר מפני חשיבותו, הוא העיקר ומברך עליו אפילו שהוא מיעוט, ופוטר את המין שאינו חשוב אפילו שהוא רוב (משנ"ב סימן ריב ס"ק א).

3. בתערובת הלך אחר הרוב

המיעוט טפל: באופן של 'שני עיקרים' ואין אחד חשוב מחבירו הרוב קובע את הברכה, וכפי שנפסק **ברמ"א** (סימן רב סעיף א) שאם התערב יין בשיכר, ברכתו לפי הרוב שיש בתערובת. ומבואר **בט"ז** (ס"ק א) **ובמשנ"ב** (ס"ק ח) שהטעם משום שהרוב הוא העיקר, וברכתו פוטרת את המיעוט הטפל.

עוד נפסק **בשו"ע** (סימן רח סעיף ז) אם עירב אורז שהוא המיעוט בתבשיל שהוא הרוב מברך כברכת התבשיל ופוטר את האורז הטפל. וביאר **בשער הציון** (ס"ק לד) שהוא הדין להיפך כאשר האורז הוא הרוב מברך על האורז ופוטר

את התבשיל, כיון שבכל התורה 'רובו ככולו' ממילא כאשר הרוב הוא אורז נחשב כאילו כולו אורז ופוטר את המיעוט.

רק בנתבשלו ביחד: לדעת **השו"ע הרב** (סימן רד סעיף יז), המיעוט בטל ברוב ונהפך לטפל רק באופן שבישל אותם יחד, אבל אם לא התבשלו ביחד, וערבם לאחר הבישול אין הולכים אחר הרוב, ומברך על כל מין בפני עצמו.

רק בנאכלים ביחד: לדעת **הערוך השולחן** (סימן ריב סעיף ב), הדין של עיקר וטפל בתערובת הוא רק כשאוכלם ביחד, כמו תבשיל של גריסים עם קטניות או תפוחי אדמה שהדרך לאכול את שניהם בכף אחת, ואפילו שכעת יש לו על הכף רק את המיעוט, מברך על העיקר ופוטר את הטפל. אבל בשר ותבשיל שהם חתיכות גדולות של שני מינים והדרך לאוכלם בנפרד, אינו עיקר וטפל שאין הרוב גובר על המיעוט כשאין נאכלים כאחת. וכן מבואר **במשנ"ב** (סימן רה ס"ק יג) בשם **הפרי מגדים** לגבי ירקות ובשר שמברך עליהם שתי ברכות, והירק אינו טפל כיון שבא למזון ושובע.

4. מחלוקת בתערובת ניכרת

גם כשניכר: בתערובת מינים הניכרים, לדעת **הפרי מגדים** (פתיחה להלכות ברכות אות יא), **והדרך החיים** (הלכות ברכות אות יח), הדין של תערובת המבואר ברמ"א שמברך על הרוב שהוא העיקר ופוטר את המיעוט שהוא טפל, הוא אפילו כאשר כל מין בתערובת ניכר בפני עצמו. כי דין ביטול בברכות הנהנין אינו דומה לביטול איסור ברוב שהוא רק כשאינו ניכר. ולכן במרקחת לפורים של שומשומין בדבש המעורב בפתיתי אגוז, אם הרוב הוא השומשום מברך 'האדמה' ופוטר את המיעוט.

רק כשלא ניכר: מאידך לדעת **החיי אדם** (כלל נא אות יג), **והכף החיים** (סימן רד אות ס), **והבן איש חי** (פרשת פנחס אות יז), הרוב גובר על המיעוט רק באופן שהמיעוט לא ניכר, אבל אם המיעוט ניכר ומובדל ועומד כל מין בפני עצמו אינו נעשה לטפל, וצריך לברך ב' ברכות - כל מין כברכתו הראויה לו.

הכרעה: והוכרע להלכה **במשנ"ב** (סימן ריב ס"ק א), **ובשער הציון** (סימן ריב ס"ק ב), **ובביאור הלכה** (ד"ה אם העיקר), בשם **גאון אחד** כדעת הפרי מגדים, שגם בניכר מברך על הרוב ופוטר את המיעוט, למרות שהחיי אדם חולק, כיון שספק ברכות להקל. והרוצה להחמיר כדעת החיי אדם, ימעכם ויערבם כאחד ויאכלם ביחד, ויברך את ברכת הרוב.

5. איזה רוב צריך?

רוב של 51%: לשיטת הפרי מגדים - שגם בניכר הולכים אחר הרוב, צריך לדעת איזה שיעור רוב צריך לכך. וכתב בספר **וזאת הברכה** (פרק יא מהדורת תשע"ז עמוד 90) שיש לדייק מדברי **הפרי מגדים** (משבצות זהב סימן רח ס"ק ז) שלמד מדברי **הפרישה**, שגם בביטול בתערובת ניכרת מספיק רוב של 51% ולא צריך רוב הניכר, וכן שמע **מהגרי"ש אלישיב זצ"ל**.

רוב הניכר: מאידך יש לציין למה שכתב בספר **שערי הברכה** (פרק טו סעיף יא והערה כא), שבביטול בתערובת ניכרת צריך רוב הניכר לעין, בכדי שיחשב עיקר לבטל את המיעוט הטפל אליו. ואינו דומה לביטול ברוב של איסור והיתר שתלוי באחוזים, אבל בדיני ברכות תלוי בדעת בני אדם, ובוודאי רק כשניכר לעין נחשב בדעת בני אדם שהרוב הוא העיקר לבטל את המיעוט. ואינו דומה לביטול של יין ושכר שאין ניכר בתערובת ולכן מספיק רוב של 51%.

ותמה על עצמו מדברי **הפרי מגדים** (משבצות זהב סימן רח ס"ק ז) שבתערובת שהוא שוה בשוה, כיון שאי אפשר לצמצם, לכן יוסיף מהמין השני עד שיהיה רוב. ותירץ שכוונת הפרי מגדים, שיוסיף עד שיהיה רוב הניכר לעיניים.

6. יש ביטול בסלט פירות!

לגבי 'סלט פירות' נחלקו הפוסקים האם מוגדר כתערובת והולכים אחר הרוב, או שהוא כמו מגש פירות ומברכים עליו שתי ברכות, וכפי שיבואר להלן. ואפשר לדמות לזה גם 'סלט וולדורף' המכיל שני עיקרים. אבל לגבי 'סלט ירקות עם זיתים', 'סלט חסה עם חמוציות', 'לקט ירקות עם שזיפים', דומה לדין 'טפל המלפת' ואינו בגדר תערובת שני עיקרים.

ברכה אחת: לדעת **הגרש"ז אויערבאך זצ"ל** (מעדני שלמה עמוד נה, וזאת הברכה פרק יא), **והאור לציון** (חלק ב פרק יד אות כט), **והגרח"פ שיינברג זצ"ל** (אורחות הרב עמוד פז, וזאת הברכה שם) **והחוט שני** (הלכות ברכות עמוד ריט), **והתשובות והנהגות** (חלק ג סימן סט), בסלט פירות שחתיכות קטנות משני המינים עולים בכפית אחת בשעת האכילה, ורוצה באכילת שניהם בשווה ששני המינים חשובים ואין אחד עיקר יותר מחבירו, נחשב תערובת ומברך על הרוב ופוטר את

המיעוט. כי ההוראה להלכה הוא כדעת הפרי מגדים שגם בניכר הולכים אחר הרוב, ולא כדעת החיי אדם שאם ניכר אין הולכים אחר הרוב.

וכן כשיש קצפת על גבי הפירות הרי הוא טפל ונכלל בברכה על העיקר. ורק באופן שהמיעוט חשוב מהרוב, מברך על המיעוט ופוטר את הרוב. חידוש גדול כתב **באור לציון** (שם) שאם מין אחד מחירו יקר, הוא נחשב יותר עיקר לגבי המינים הזולים.

והוסיף **הגרשז"א** (וזאת הברכה פרק יא מהדורת תשע"ז עמוד 90 עמוד 94, בירור הלכה מב-ב) לכתחילה טוב להקפיד להחזיק בעת אמירת הברכה כף של תחילת האכילה המכיל את שני המינים יחד, ויהיה בו רוב מהמין שמברך עליו. על דרך זה הוסיף **הג"ר צבי ובר שליט"א** (וזאת הברכה פרק יא מהדורת תשע"ז עמוד 94), שמדיני קדימה טוב לברך על המין החשוב שבתערובת שהוא ממין הרוב, כגון שהרוב הוא פירות וחלקם משבעת המינים או שלם או חביב, עדיף לברך על החשוב, ולפטור את השאר.

ולדעת **הג"ר יעקב פוזן שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), כאשר יש לפניו סלט פירות של חתיכות תפוזים ופרוסות בננות ויין, הברכה היא לפי הרוב, וגם המיעוט מחוייב בברכה זו בלבד, וחביב בעיניו לברך על הבננות בורא פרי העץ, כי כעת זהו ברכתם (אף שנחלקו הראשונים מהו הברכה הראויה לטפל קודם אכילת העיקר, מכל מקום בסלט פירות כולו מקשה אחת ולכן ברכת הטפל כברכת העיקר).

והוסיף בנו **הג"ר ראובן פוזן שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), שהברכה נקבעת לא לפי האחוזים בתערובת באופן כללי, אלא בכל צלוחית שחילקו למסובים, כל אחד לפי האחוזים שאצלו, ויכול להשתנות הברכה מאחד לחבירו.

<u>עצה טובה</u>: וביאר **הגר"צ ובר שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), שהרוצה לחוש לשיטת החיי אדם, לא יועיל שיקח מהתערובת חתיכה של כל מין בנפרד ולברך עליהם, מחשש ברכה שאינה צריכה, אלא יכול לברך על פירות אחרים ויפטור את התערובת.

ויש לדייק כן מדברי המשנ"ב שנתן עצה למעך, ולא נתן עצה להפריד, משמע שלהפריד לא מועיל כדי לצאת את שיטת החיי אדם. והטעם בזה, שהרי בתערובת עצמו מופרד ועומד, וניכר כל מין לעצמו, ולא מועיל שמעלה מין אחד בכף. ומכל מקום אינו בגדר ברכה לבטלה כי אם ברכה שאינה צריכה.

ויש לציין שבספר **מגילת ספר** (עמד קפה) הביא יש אומרים שהוא בגדר ברכה לבטלה, על פי **המשנ"ב** (סימן קסח ס"ק מג). **ובשערי הברכה** (עמוד שכח) כתב שלפעמים נכנס בחשש ברכה שאינה צריכה ולפעמים נכנס לחשש ברכה לבטלה. **ובפסקי תשובות** (סימן ריב אות ד) כתב שמועיל להפריד בסלט פירות בכדי שיוכל לברך שתי ברכות.

פתרון מחודש לצאת מכל ספק, כתב **בוזאת הברכה** (מהדורת תשע"ז עמוד 92) לפני שמברך על התערובת, יפריד קצת מהמין המועט לעצמו, ויניחו במקום נפרד לזמן קצר כדי לבטל את התערובת, ויברך על התערובת בנפרד ועל המיעוט בנפרד.

7. אין ביטול בסלט פירות!

<u>שני ברכות</u>: לדעת **הג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל** (שו"ת שבט הלוי חלק ז סימן כז אות ג, חלק י סימן מז אות א), וכעין זה לדעת **הג"ר עובדיה יוסף זצ"ל** (יביע אומר חלק ט סימן קח גיליונות ומילואים הערה 13), צריך לברך שתי ברכות על סלט פירות שהרי ניכר היטב שני המינים ואין הרוב מבטל את המיעוט, ומסתבר להלכה כשיטת החיי אדם שאם ניכרים שני המינים מברך שתי ברכות כיון שכוונתו לשני המינים, ולא מסתבר שיהיה כאן דין ביטול במה שיש חתיכה אחת למין אחד יותר מהמין השני ולא נחשב שהוא עיקר המאכל, ועוד שלא מוכח בדרך החיים שגם בניכר יש ביטול.

ואם כיסה את הסלט פירות בקצפת או בג'לי, יש לדון האם מתבטל כי אין לו חשיבות כמו הפירות, או שאינו מתבטל כיון שהוא ניכר וחשוב. ואולי יתכן להשוותו למה שכתב **בשבט הלוי** (חלק ז סימן כז אות ו, חלק ו סימן כד) לגבי עוגה כאשר כיסה עוגה מזונות בגלידה שהכל, והסיק שאם מטרת הקצפת רק לנוי הרי היא טפלה ונפטרת בברכת העיקר, וכן כאשר באה לתת טעם אולם היא שכבה מועטת, אבל אם מטרת הקצפת לתת טעם במאכל וניכרת הרבה בפני עצמה, מברך על הקצפת 'שהכל' כי לא נאפתה ביחד עם העוגה.

ולדעת **הגר"י אברמסקי זצ"ל** (קב ונקי חלק ב סימן נ, ווי העמודים קובץ מא מעשה חושב סימן ג) **והגרי"ש אלישיב זצ"ל** (ווי העמודים שם, שבות יצחק חלק ג עמוד קלה, אשרי האיש פרק לו ס"ק לו), צריך לברך שתי ברכות, כי אין עובר טעם ממאכל אחד לחבירו, ואפילו ששניהם עולים

סלט פירות מהברכה סוגים

שלשה מינים: ידוע הספק שהעלה **הג"ר אברהם גניחובסקי זצ"ל** (בר אלמוגים) באופן שיש שלשה מינים בכמות שוה כל אחד שליש מהתערובת, ושני מינים ברכתם 'העץ' ומין אחד ברכתו 'האדמה', האם מצטרפים כמה מיני 'פרי העץ' להיות רוב מול מין אחד 'פרי האדמה', או שאין צירוף בין הסוגים כיון שכל אחד לבדו אינו עיקר.

לדעת **הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני, אליבא דהילכתא גיליון לו עמוד יד טור ב), **והגרש"ז אויערבאך זצ"ל** (פתחי הלכה פרק ז הערה יא) **והגרי"ש אלישיב זצ"ל** (וזאת הברכה פרק יא מהדורת תשע"ז עמוד 94, בנין שלום עמוד תקכט) **והג"ר מנשה קליין זצ"ל והג"ר שריה דבליצקי זצ"ל** (אליבא דהילכתא גיליון לו עמוד יד טור ב), **וזאת הברכה** (עמוד צד אות יג, מעיין הברכה פרק ז אות ו) שמברך על התערובת 'העץ' כי שני מיני פרי העץ מצטרפים יחד להיות רוב כנגד פרי האדמה, ואף שהם שני מיני העץ נפרדים, מכל מקום כולם בתערובת אחת ונחשבים לאחד בעיני האוכל.

והעיר בספר **משנה ערוכה** (פרק ג סעיף יב הערה טו), שצריך להבין איך אפשר לצרף בין שני מיני העץ, כי כל הביטול הוא מדין עיקר וטפל, ולא שייך לומר שכמה מיני 'פרי העץ' ביחד הם העיקר מול מין אחד של 'פרי האדמה' כי לא ההגדרה ההלכתית של ברכת הפירות קובעת את העיקר והטפל אלא המציאות של המאכל מה יותר חשוב לאדם.

כמות זהה: עוד הסתפק **הג"ר אברהם גניחובסקי זצ"ל** (בר אלמוגים) בתערובת שלשה מינים 'העץ' 'האדמה' 'שהכל' וכל אחד שליש בתערובת, האם מצטרף שהכל עם האדמה נגד העץ, ושורש השאלה האם מצטרף ברכה בדיעבד כלפי הרוב לבטל את הברכה השניה, או אינו מצטרף ונמצא שלאף אחד אין רוב וממילא צריך לברך את כל הברכות.

וכתב בספר **וזאת הברכה** (פרק יא מהדורת תשע"ז עמוד 94) מסברא, שכל מין נחשב עיקר ואינם טפלים זה לזה, ויברך על כל מין לעצמו. ואפילו כאשר מין אחד הוא 40% ושני המינים האחרים הם 30% עדיין צריך לברך ג' ברכות, משום שאין כאן רוב וגם הביאור הלכה מודה בזה לסברת החיי אדם מכיון שאין רוב באחד מן המינים לבדו.

וכן כתב **בוישמע משה** (פרשת קרח תשעו אות א גיליון קיח) בשם **הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל והג"ר חיים קנייבסקי זצ"ל והג"ר חיים מאיר וואזנר זצ"ל והג"ר יעקב מאיר שטרן שליט"א והג"ר משה שאול קליין שליט"א** בדעת רבם **השבט הלוי** שבלאו הכי חלק על הכרעת הביאור הלכה ונקט כדעת החיי אדם, וכל שכן בזה שבוודאי לא שייך בו ביטול.

ובאופן ששני המינים בתערובת פרי העץ ופרי האדמה בכמות שוה צריך לברך על כל מין. ואם אי אפשר לחלק את התערובת הסתפק **בחוט שני** (הלכות ברכות עמוד ריט) האם רשאי לברך שתי ברכות ברצף - 'העץ' ו'האדמה' ויאכל שניהם מיד, האם הברכה השניה נחשבת הפסק בין הברכה הראשונה לאכילה, והניח בצ"ע. ועיין **פרי מגדים** (משבצות זהב סימן ריא ס"ק ב).

בכף אחת, מכל מקום נחשבים שתי מאכלים נפרדים, והרי זה דומה למחזיק שתי פירות בשני ידיו ונוגס קצת מכאן וקצת מכאן וכי יברך כברכת הרוב. ורק כאשר שניהם מעורבים זמן ממושך ועובר טעם מאחד לשני על ידי הרוטב נחשבים תערובת.

ולדעת **הג"ר מאיר סירוטה שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא) צריך לברך על סלט פירות שתי ברכות כי גם אם נניח שנוקטים להלכה כדעת הפרי מגדים, מכל מקום בסלט פירות צריך לברך שתי ברכות, שאין קשר בין המאכלים שהתערבו רגע קודם לכן בקערה בשלב המקדים להגשה, והרי זה כמגש פירות המוגש לשולחן שלא יעלה על הדעת לדון ביטול ברוב, ומה בכך שבמגש פירות מוגש חתיכות גדולות ובסלט פירות מוגש חתיכות קטנות.

ונוקטים להלכה כפי שכתב **בשו"ע הרב** שרק במבושל ביחד יש את הכלל שהולכים אחר הרוב, ובסלט פירות אינו מבושל ביחד. ואף **שהמשנ"ב** לא ציטט את דברי שו"ע הרב, מכל מקום הרי לא כתב הפוך.

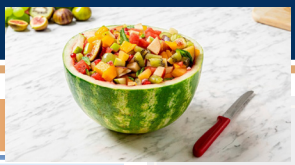

סיכום הגיליון:

דינים העולים

א. עיקר וטפל: כל שהוא עיקר ועמו טפילה, מברך על העיקר ופוטר את הטפילה. ויש כמה סוגי טפל, 'טפל המשמש', 'טפל המלפת' בתערובת מברך על הרוב או החשוב.

ב. רוב פוטר מיעוט: תערובת שאינו ניכר, מברך על הרוב ופוטר את המיעוט. ומספיק רוב של חמישים ואחד אחוז ואין צריך רוב הניכר. לשיטת הגר"ז הרוב פוטר את המיעוט רק בנתבשלו ביחד. ואם אחד חשוב מחבירו, מברך עליו אפילו שהוא המיעוט, ופוטר את הטפל אפילו שהוא הרוב.

ג. ניכר בתערובת: לפרי מגדים אפילו אם המיעוט ניכר הרוב פוטרו. לחיי אדם פוטר רק כשאינו ניכר, והכרעת המשנ"ב כפרי מגדים מדין ספק ברכות להקל, והרוצה להחמיר כחיי אדם ימעך את המיעוט ויערבם שלא יהיה ניכר.

ד. סלט פירות: יש אומרים שמברך על הרוב ופוטר את המיעוט, בתנאי שעולה משני המינים בכף אחד. ולכתחילה יחזיק בשעת הברכה בכף את שני המינים ויהיה בכף רוב מהמין שמברך עליו, ויקדים את החביב. ויש אומרים שאין כלל ביטול בסלט פירות, ומברכים עליו שתי ברכות.

ה. הרבה מינים: כמה מיני 'העץ' מצטרפים להיות רוב נגד מין אחד 'האדמה' שהוא מיעוט. אולם בג' מינים 'העץ' 'האדמה' 'שהכל' – כל מין שליש, מברך כמה ברכות.

עדכוני הלכה

מזונות, העץ, האדמה, שהכל

אמר החריף; מצוי שמגישים מאכל שיש עליו ספקות בעניני ברכות, כגון סלט פירות המכיל פירות העץ האדמה שהכל, בשילוב קראנצ' מיוחד של מיני מזונות ובציפוי קצפת, וכאשר שואל מישהו שהוא כבר באמצע האכילה איזה ברכה ברכת, משיב לו שיש כאן ספק וכו', נו ואיך הוא כבר אוכל.... כנראה שבירך מהר ובשקט.

והעצה לכך, ללמוד היטב את הלכות ברכות בדגש על השאלות האקטואליות. במקביל מומלץ להכין ערכת 'ברכות ללא ספקות': ביסלי - מזונות, אגוז - העץ, בוטן - האדמה, סוכריה שהכל.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל מזומן

הזוכה בהגרלת גיליון 410 בסך 100 שקל מזומן
האברך החשוב הר"ר חיים גולדנטל שליט"א
כולל 'בית אבא' קרית ספר מודיעין עילית

שאלה: מהו ברכת קוגל יאפצ'יק, ומדוע?

מהו ברכת קוגל תפוחי אדמה. ולפי זה מהו ברכת קוגל יאפצ'יק האפוי 2 שכבות קוגל תפוחי אדמה בשילוב שכבה אמצעית של חתיכות בשר, האם ברכתו 'האדמה' או 'שהכל' או שתי ברכות, או צריך לפוטרו על ידי שתי ברכות ממאכלים אחרים. שאלה דומה בפאי רועים העשוי מפירה ובשר.

מקורות: **שו"ע** (סימן ריב סעיף ב), **מגן אברהם** (ס"ק ה), **שולחן ערוך הרב** (סימן קסח סעיף ט), **רב פעלים** (חלק ב סימן לג), **משנ"ב** (סימן קסח ס"ק מה), **קובץ תשובות** (חלק ג סימן לב, חלק ה סימן כח), **שבט הלוי** (חלק י סימן מו), **באר משה** (חלק ב סימן יב), **אור לציון** (חלק ב סימן יד אות ל), **יביע אומר** (חלק ז או"ח סימן כט), **חוט שני** (ברכות עמוד קפח), **וזאת הברכה** (עמוד 91 ועמוד 251), **שערי הברכה** (פרק כג).

במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

בכדי להשיב ולהכנס להגרלה, מספיק לעיין במראה מקום אחד!

נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. **בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4**
2. **בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'**
3. **בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'**
4. **בפקס מספר 1532-6507823**
5. **במייל 5047867@gmail.com**

המדור הונצח לזכר נשמת שלמה אליהו בן ראובן הי"ד שנרצח על ידי בני עוולה בשמחת תורה תשפ"ד ארץ אל תכסי דמם

נושא הגליון הבא:

'ברכת קוגל יאפצ'יק'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון נתרם
להצלחת התורם ובני משפחתו
הר"ר חיים אברהם הי"ו בהרה"ח משה דוד
אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד

הילכתא
לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535
מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי
02-5377-085
ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com